অৰণ্যযাত্ৰা

অনুৰাধা শৰ্মা পূজাৰী

পাহিৰ যোৱা তিনিদিনমান ধৰি গাত তত্ নাইকিয়া হৈছে। এইবাৰ বিদ্যালয়ৰ গৰমৰ বন্ধৰ প্ৰথম সপ্তাহতে চাৰিদিনৰ বাবে অষ্টম আৰু নৱম শ্ৰেণীৰ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলক এখন অৰণ্যলৈ নিয়া হ'ব বুলি শ্ৰেণী শিক্ষকে ঘোষণা কৰাৰ দিনৰেপৰা দুয়োটা শ্ৰেণীত উখল-মাখল পৰিৱেশ। ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলৰ মাজত কেৱল এটাই আলোচনা—কোনখন অৰণ্যলৈ যাব। কোনোবাই মানাহ অভয়াৰণ্যৰ কথা ক'লে; কোনোবাই কাজিৰঙাৰ কথা ক'লে। কিন্তু বিদ্যালয় কৰ্তৃপক্ষই ক'লে যে কাজিৰঙা ৰাষ্ট্ৰীয় উদ্যানলৈ নিয়াৰ সপক্ষত মত বেছি হৈছে বাবে তালৈকে নিয়া হ'ব। কিছুসংখ্যক ছাত্ৰ-ছাত্ৰী আকৌ পূৰ্বতে কাজিৰঙালৈ যোৱাৰ অভিজ্ঞতা থকা বাবে যাবই নুখুজিলে। তথাপি দুয়োটা শ্ৰেণীৰ পঞ্চাশগৰাকী ছাত্ৰ-ছাত্ৰী আৰু পাঁচ-ছয়গৰাকী শিক্ষক-শিক্ষয়িত্ৰী মিলি দলটো ডাঙৰেই হ'ল। ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলক লগত নিব লগা প্ৰয়োজনীয় বয়-বস্তুৰ তালিকা দিয়া হ'ল। লগতে ইয়াকো কোৱা হ'ল যে প্ৰত্যেক ছাত্ৰ-ছাত্ৰীয়ে নিব লগা বয়-বস্তু যাতে আনৰ সহায় নোলোৱাকৈ নিজেই গোটাই ল'বলৈ যত্ন কৰে। কেমেৰা, ম'বাইল ফোন ভুলতো যাতে কোনেও লগত নলয়।

পাহি আৰু ককায়েক পল অৰণ্যলৈ যাবলৈ সাজু হ'ল। পল নৱম শ্ৰেণীত আৰু পাহি অষ্টম শ্ৰেণীত পঢ়ে। কিন্তু পাহিয়ে মন কৰিলে, তাই শিক্ষকে দিয়া তালিকা অনুসৰি বস্তুবোৰ গোটাইছে; পলে একো কৰাই নাই। গৰমৰ বন্ধ আৰম্ভ হোৱা দিনটোৰ পৰাই, পলে পুৱা পঢ়া-শুনা কমকৈ কৰে, বেলিকৈও শুই উঠে। সুধিলে কয়—'স্কুল বন্ধ, অলপ বেলিলৈকে শুলে একো নহয়।' পাহিয়ে পুৱা চাহ-জলপান খোৱাৰ পাছত মাকক বাচন-বৰ্তন ধোৱা আৰু ঘৰৰ আচবাবৰ ধূলি মচা-সৰাত সহায় কৰি দিয়ে। পলে খোৱা কাঁহী-বাটি এৰি থৈ গ'লে পাহিৰ খং উঠে আৰু কয়—'পল দাদা, এইখিনি কোনে ধুবলৈ বুলি এৰি গৈছা? স্কুল থাকিলে তোমাক ধুবলৈ নকওঁ, কিন্তু এতিয়া স্কুল বন্ধ, নিজৰ কাম নিজেই নকৰা কিয়?'

পলে হাঁহি মাৰি উত্তৰ দিলে—'মইতো ল'ৰা। এইবোৰ ছোৱালীৰ কাম, তোমালোকে কৰা। মইতো দেউতাক এইবোৰ কাম কৰা দেখা নাই।'

পলৰ কথা শুনি পাহিয়ে মাকক এদিন সুধিলে—'মা, ল'ৰা আৰু ছোৱালীৰ কামবোৰ কোনে পৃথক কৰিলে? ময়ো দেখোন দাদাৰ দৰেই পঢ়া-শুনা কৰোঁ। দাদাই কিয় নিজৰ পিন্ধা কাপোৰ জাপি নথয়, জোতাযোৰ পৰিষ্কাৰকৈ নাৰাখে, গা ধোৱাৰ পাছত তিতি থকা গামোচাখন কিয় বিছনাতে পেলাই থৈ যায়? দাদাই এই কামবোৰ কিয় তুমি কৰি দিবা বুলি ভাবে, বা মই কৰি দিম বুলি ভাবে? ল'ৰাই নিজৰ জোতাযোৰ পৰিষ্কাৰ কৰিব নালাগে বা নিজে খোৱা কাঁহীখন কেতিয়াও ধুব নালাগে বুলি ক'ৰবাত লিখা আছে নেকি?' মাকে হাঁহি মাৰি ক'লে—'পাহি সোণজনী, তুমি নিজেই দেখিছা, তোমালোকে যি বয়সত যিবোৰ কাম কৰিব পাৰা, সেই কাম বয়স অনুযায়ী মই শিকাই আহিছোঁ তোমালোক দুয়োটাকে। তোমালোকে পঢ়াশুনা কৰি এসময়ত ভাল চাকৰি বা ব্যৱসায় কৰিবা, ধন উপাৰ্জন কৰিবা। কিন্তু নিজৰ প্ৰয়োজনীয় কামখিনি কৰিব নাজানিলে পৰনিৰ্ভৰশীল হ'বলৈ বাধ্য হ'বা। তেতিয়া কেতিয়াবা সময়েও তোমালোকক ঠগিব আৰু মানুহেও ঠগিব।' পাহিয়ে ককায়েকৰ পিঠিত চকা এটা মাৰি ক'লে—'শুনিছা দাদা, মায়ে কি কৈছে? তুমি যে বিপদত পৰিবা এদিন, সেয়া খাটাং। তুমি নিজৰ কামবোৰ মায়ে কৰিব বুলি থোৱা নহয়, মায়ে মৰমতে এতিয়া কৰি দিয়ে, যেতিয়া বাহিৰত থাকি পঢ়িবা, কাম কৰিবা, তেতিয়া কোনে কৰি দিব?'

পলো কম নহয়। পাহিৰ চুলি একোঁচা টানি কয়—'তেতিয়া নিজে কৰিম নহয়, নহ'লে তোক লৈ আহিম, তই কৰিবি!'

ইয়াৰ পাছতে আৰম্ভ হয় দুয়োটা ককাই-ভনীৰ খেদাখেদি, এটাই যদি পিঠিত চকা মাৰে, আনটোৱে জিভা উলিয়াই চিঞৰি দিয়ে। মাকেই অৱশেষত মিঠাই, বিস্কুট নতুবা বাৰীত লগা কলথোকৰ পকা কল দুটা সিহঁতৰ হাতত দি কাজিয়াৰ সামৰণি মাৰিব লগা হয়।

গৰমৰ বন্ধৰ অৰণ্যযাত্ৰাৰ আগদিনা আবেলি পাহিয়ে নিজৰ পিঠিত ল'ব পৰা ডাঙৰ বেগটোত তালিকাত লিখামতেই বস্তু ভৰাই গ'ল। এখন ডাঙৰ আৰু এখন সৰু টোকাবহী, কাপোৰৰ আৰামদায়ক জোতা, টুপী, পাতল গামোচা, প্ৰাথমিক চিকিৎসাৰ ঔষধ, টৰ্চলাইট, কপাহী কাপোৰ, কলম ইত্যাদি। পাহিয়ে নিজৰ বয়-বস্তু লোৱাৰ পাছত পলৰ পিঠিত লোৱা বেগটো চাই আচৰিত হৈ গ'ল। পলে একো ভৰোৱাই নাই। পল সন্ধিয়া ক্ৰিকেট খেলি অহাৰ পাছত পাহিয়ে দেখুৱালে নিজে গোটোৱা বস্তুবোৰ। পলে তেতিয়াহে চিঞৰ-বাখৰ আৰম্ভ কৰিলে—'মই বাৰু পাহৰিলোঁ, তই মোৰ বস্তুকেইটাও লগতে বেগত ভৰাই সাজু কৰি দিব নোৱাৰিলি। অ' মা, মা...'

পলৰ চিঞৰত মাক দৌৰি আহিল ৰান্ধনিঘৰৰ পৰা।

'চোৰাচোন মা, কাইলৈ ৰাতিপুৱা আমি যাম, পাহিয়ে নিজৰ বস্তুবোৰ সামৰি ল'লে, মোৰ বাবে একো কৰি নিদিলে, মই নাযাওঁ...।'

পলৰ ঠেহ ভাঙিবলৈ মাকে ক'লে—'তুমি নিজৰ বস্তু সামৰি গোটাই লোৱা নাই কিয়? এয়া পাহিৰ দোষ নহয়, তোমাৰ দোষ। ঠিক আছে, নোযোৱাকৈ থাকিব নালাগে, মই তোমাৰ নিব লগা বেগটো সাজু কৰি দিম—এতিয়া মন মাৰি নাথাকিবা।'

বেলি উদয় হোৱাৰ আগতেই পাহিয়ে সাৰ পাই খিৰিকীৰে বাহিৰলৈ চালে। আন্ধাৰ হৈয়ে আছে। ঘড়ীত 'এলাৰ্ম' দিয়া আছে, তথাপি পাহিয়ে আকৌ টোপনি যাবলৈ ভয় কৰিলে। বিছনাতে বাগৰি পাহিয়ে কল্পনাৰে এখন সেউজ অৰণ্যৰ মাজলৈ যাত্ৰা কৰিলে। পাহিয়ে গছ-লতা, ফুল বৰ ভাল পায়। কিন্তু সৰু চহৰত থকা সিহঁতৰ ঘৰখনত মাটি কম বাবে টাবতহে ফুল লগাব পাৰে। তথাপি পাহিয়ে বৈ বৈ চায় ওখ গছবোৰ। প্ৰতিজোপা গছৰ ৰং ভিন্ন, পাতৰ আকাৰ ভিন্ন; তামোলগছৰ কাষতে থকা আমগছজোপাৰ চেহেৰাৰ মিল নাই, দুজোপা ভিন্ন ধৰণৰ গছ যদিও ওচৰা-উচৰিকৈ মিলা-প্ৰীতিৰে থাকে। আকৌ কলগছজোপাৰ কাষতে থাকে নেমুগছজোপা; নেমুৰ কাঁইটে কলগছজোপাক কেতিয়াও বিন্ধিবলৈ নাযায়। প্ৰকৃতিৰ এই সুন্দৰ নিয়মবোৰ গছবোৰে মানি চলে, সেইবাবেই পাহিয়ে গছ ভাল পায়। এনেতেই বাজিল ঘড়ীৰ সংকেত। পাহি একেজাঁপেই বিছনাৰ পৰা নামিল। পলক গাত হেঁচুকি জগালে আৰু মুখ-দাঁত পৰিষ্কাৰ কৰিবলৈ পাহি কোঠাৰপৰা ওলাই গ'ল। পল আৰু পাহিয়ে চাহ-জলপান খাই স্ফূৰ্তিৰে যাবলৈ ওলাওঁতেই মাক আৰু দেউতাক সিহঁত দুয়োটাৰে ওচৰত থিয় হ'লহি। দেউতাকে ক'লে—'শিক্ষকৰ লগ নেৰিবা, যি কথা কয়, সেইমতে চলিবা। মই খবৰ লৈ থাকিম।'

মাকে ক'লে— তোমালোকে পৃথিৱীৰ ভিতৰতে যশস্যা থকা এখন অৰণ্যলৈ যাবলৈ ওলাইছা, অৰণ্যৰপৰা শিকিব লগা বহুত কথা আছে। যিমান পাৰা শিকিবা আৰু নিজৰ লগতে নিজৰ বয় বস্তুবোৰ চম্ভালিবা।'

পাহি আৰু পলে মাক-দেউতাকৰ ভৰি চুই আশীৰ্বাদ ল'লে।

যাত্ৰাৰ আনন্দ

বেছ হুলস্থুল আৰু গান-নাচ কৰি দুখন বাছ আগবাঢ়িছে কাজিৰঙা অভয়াৰণ্যৰ দিশে। দুয়োখন বাছৰ ল'ৰা-ছোৱালীবোৰে এইদৰে একেলগে সমনীয়াৰ সৈতে অহাৰ আনন্দ আগেয়ে পোৱা নাছিল। বাছৰ ভিতৰতে শিক্ষকসকলে ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ মাজৰপৰা নেতা-নেত্ৰী পাতি দিলে। পাহি আৰু বিদিশাক দায়িত্ব দিয়া হ'ল বাছত থকা ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ সংখ্যা গণনা কৰিবলৈ আৰু অসুবিধাসমূহলৈ মন দিবলৈ। নৱম শ্ৰেণীৰ সৌৰভ আৰু আফতাবক দায়িত্ব দিয়া হ'ল খাদ্যবস্তুৰ পেকেট আৰু পানীৰ বটল

সকলোৰে মাজত সমভাৱে বিতৰণ কৰিবলৈ। সৌৰভে কামটো টান পাই ক'লে—'পাহি আৰু বিদিশাই খাদ্য বিলাওক, আমি সিহঁতক দিয়া কামটো কৰোঁ। কাৰণ আমি ল'ৰা, লগৰীয়াবোৰে উৎপাত কৰিলে শাসনো কৰিব পাৰিম আৰু অসুবিধাবোৰলৈও মন দিব পাৰিম।'

আফতাবেও সৌৰভৰ কথাত হয়ভৰ দিলে। অংকৰ শিক্ষক ৰঞ্জিত হাজৰিকা ছাৰে খং কৰি ক'লে তেতিয়া—'কামত ল'ৰা-ছোৱালী বুলি ভাগ নাই। যেনেকৈ কাম ভাগ কৰি দিছোঁ তেনেকৈ কৰা। পাহি বা বিদিশাক যি কাম দিছোঁ, তেওঁলোকেতো আপত্তি কৰা নাই। তেওঁলোকক খাদ্য বিতৰণ কৰিবলৈ দিলেও কৰিব। অৰ্থাৎ তেওঁলোকে দুয়োটা কাম ভালদৰে কৰিব পাৰিব। তোমালোকেহে এটা কাম পাৰিলে আনটো নোৱৰা। তেন্তে দুৰ্বল কোন? সৌৰভ আৰু আফতাব নহয় জানো? সৌৰভে লাজতে ক'লে— 'ছাৰ পাৰিম—পাৰিম।' সকলোৱে গিৰ্জনি মাৰি হাঁহিলে সৌৰভৰ কথাত।

বিজ্ঞানৰ শিক্ষয়িত্ৰী মালৱিকা বাইদেৱে উচ্চ স্বৰত ক'লে—'মৰমৰ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীহঁত, শুনা শুনা।'

সকলো নীৰৱ হৈ গ'ল তৎক্ষণাত। বাইদেৱে কৈ গ'ল—'তোমালোকক আমি এইকেইদিন প্ৰতিটো মুহূৰ্ততে পৰ্যবেক্ষণ কৰিম। তোমালোকে সমনীয়াৰ সৈতে ভালদৰে মিলা-প্ৰীতিৰে থাকিবা, শিক্ষকৰ কথা শুনিবা আৰু কি কি দেখিলা, শিকিলা তোমালোকৰ টোকাবহীত লিখি যাবা।'

সমস্বৰে সকলোৱে হয়ভৰ দিলে, 'হয় বাইদেউ।'

ইয়াৰ পাছতে, অসমীয়া বিষয়ৰ শিক্ষক তপন বৰুৱাই ক'বলৈ আৰম্ভ কৰিলে—'তোমালোক সকলোৱে জানা, কাজিৰঙা ৰাষ্ট্ৰীয় উদ্যান এশিঙীয়া গঁড়ৰ বাবে পৃথিৱীবিখ্যাত। কিন্তু তোমালোকক কেৱল গঁড় চাবলৈকে আমি লৈ অহা নাই। তোমালোকে অৰণ্যৰ গছ-গছনি, লতা, তৃণ সকলোবোৰ ভালদৰে চাবা। আমাৰ পৃথিৱীখনত কোনো বস্তু এনেই সৃষ্টি হোৱা নাই।' প্ৰতিজোপা গছৰ যিদৰে প্ৰয়োজন, তেনেদৰে কীট-পতংগৰো প্ৰয়োজন। গছ আৰু বহু জীৱই বায়ুত থকা এঙাৰ গেছ সেৱন কৰি অম্লজান বায়ুত এৰি দিয়ে। যি অম্লজানে মানুহক সুস্থ শৰীৰেৰে জীয়াই ৰাখে। আমি চিকিৎসালয়ত বহু ৰোগীক মুখত অম্লজানৰ মুখা পিন্ধাই উশাহ-নিশাহ স্বাভাৱিকভাৱে লোৱাত সহায় কৰা দেখোঁ। সাগৰতলিলৈ যোৱা ডুবাৰুসকলক এনে অম্লজানৰ চুঙা পিঠিত বান্ধি লৈ যোৱা দেখোঁ। কিন্তু আমি বিনামূল্যে অম্লজান লাভ কৰিছোঁ। আমি য'তেই নাথাকোঁ, অতি কমেও পঁয়ত্ৰিশ শতাংশ অম্লজান আমি লাভ নকৰিলে শৰীৰ সুস্থ হৈ নাথাকে। একোখন অৰণ্য মানুহৰ হাওঁফাওঁৰ দৰে। সেয়েহে একোখন অৰণ্যক, গছ-গছনিক সুৰক্ষা দিয়াৰ দায়িত্ব তোমালোকৰ আছে! গছে ফল দিয়ে, ছাঁ দিয়ে, চৰাই-চিৰিকটি, কীট-পতংগক আশ্ৰয় দিয়ে; কিন্তু সকলোতকৈ ডাঙৰ কথা, ফল নিদিয়া গছেও আমাক জীয়াই থকাৰ প্ৰধান সমল অম্লজান দিয়ে। কাইলৈ দোকমোকালিতে উঠি আমি অৰণ্যৰ ভিতৰলৈ যাম। তোমালোকে জানিব খোজা প্ৰশ্নবোৰৰ উত্তৰ সকলো পাবা। সকলো প্ৰশ্ন আৰু উত্তৰ লিখি যাবা। পুৱা চাৰি বজাত শুই উঠি পৰিষ্কাৰ হৈ ওলাবা। বেগত প্ৰয়োজনীয় বস্তুবোৰ ল'বা। কোনোবাই

পলম কৰিলে লগত লৈ যোৱা নহ'ব।'

পাছৰ কথাখিনি শুনি সকলোৱে বু বু-বা বাকৈ কোলাহল কৰিলে। পলে চিঞৰিয়েই দিলে—'পুৰা চাৰি বজাত! হে ভগৱান! বহুতৰে আপত্তি আৰম্ভ হ'ল, ফুৰিবলৈ আহিও পুৰা চাৰি বজাত উঠিব লাগিবনে? পৰীক্ষাও নাই এতিয়া দেখোন। মালৱিকা বাইদেৱে সুধিলে—'গঁড়, হাতী, হৰিণা পহু চাবলৈ কাৰ কাৰ মন আছে।'

সকলোৱে হাত দাঙিলে।

'পুৰা চাৰি বজাত কোন কোন উঠিবা?'

কিছুমানে হাত তুলিলে, কিছুমানে হাত নুতুলিলে। মালৱিকা বাইদেৱে ক'লে—'ঠিক আছে, যিয়ে চাৰি বজাত উঠিব সিয়ে জীৱ-জন্তুবোৰ দেখিব, আৰু যিয়ে পুৰা চাৰিবজাতে সাজু হ'ব নোৱাৰে, সি চাব নালাগে, আমি শুবলৈ দিম।'

সকলোৱে তেতিয়া চিঞৰ-বাখৰকৈ ক'লে—আমি চাৰি বজাতে উঠিম—উঠিম।

হাঁহি-আনন্দৰে এইদৰে আহোঁতেই কেতিয়া বাছ দুখন আহি কাজিৰঙা পাবৰ হ'ল, কোনেও গমকে নাপালে।

নতুন নতুন বিপদ

কাজিৰঙা পোৱাৰ পাছত, ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলক আনি যি ঠাইত থাকিবলৈ দিয়া হ'ল, সেই ঠাইখন অতি মনোমহা। অতি ধুনীয়া আৱাস আৰু কিছুমান সুন্দৰ ওখ চাংঘৰ দেখি পাহি-পলহঁতৰ আনন্দই হিয়া নধৰা হ'ল। শিক্ষক-শিক্ষয়িত্ৰীসকলে, ল'ৰা আৰু ছোৱালীৰ পৃথক বাসগৃহবোৰ দেখুৱাই ক'লে—'তোমালোক প্ৰত্যেকৰে বাবে বিছনা আছে, কিন্তু বিছনাবোৰ পৰিপাটিকৈ পাৰি থোৱা, নিশা আঁঠুৱা তৰা কাম নিজে কৰিব লাগিব। তোমালোকৰ নিজৰ বয়-বস্তু পৰিষ্কাৰকৈ থ'ব লাগিব। তোমালোকক খাবলৈ দিয়াৰ পাছত নিজৰ বাচন-বৰ্তন আমি দেখুৱাই দিয়া স্থানত থৈ দিবা।'

এই কথাবোৰ শুনি পল পাহিৰ কাষ চাপি আহি ক'লে—'কি বিপদ এইবোৰ? মই আহিবই নালাগিছিল। তই মনে মনে আহি মোৰ বিছনাখন ভালকৈ ৰাতিপুৱা পাৰি দিবিহি দেই! মই তোক চকলেট দিম।'

পাহিয়ে চকু ঘোপাকৈ ক'লে—'মনে-মনে থাকা। ছাৰ-বাইদেৱে শুনিলে দিব মজাপালি।'

ডাঙৰ চৌহদৰ, গছ-গছনিৰে ভৰা সুবৃহৎ আলহীঘৰটোৰ চাৰিওফালে ল'ৰা-ছোৱালীবোৰে ঘূৰি আনন্দ কৰিলে। কোনোবা গৈ দোল্‌নাত উঠিল, কোনোবাই ফুটবল উলিয়াই আনিলে, ছোৱালীবোৰে জুম বান্ধি নানা ফালে বহি কথা পাতিবলৈ লাগিল। দুপৰীয়াৰ ভাতসাজ খাবলৈ সকলোৱে এটা ডাঙৰ খোৱাঘৰত কেবাখনো সুন্দৰ মেজত গৈ বহিলেগৈ। হঠাতে পাহিয়ে বেৰত লিখি থোৱা

কথাখিনিলৈ আঙুলিয়াই দেখুৱালে। ইংৰাজীতে লিখা আছে — 'Self Service', অৰ্থাৎ সকলোৱে নিজেই নিজৰ খোৱাবস্তু ল'ব লাগিব, কাঁহী-বাটি থৈও আহিব লাগিব। এনেতে শিক্ষয়িত্ৰী বাইদেৱে আহি ক'লে—'বহি থাকিলে খাবলৈ নোপোৱা, তোমালোকে কি খাবা আমি কৈ থৈছোঁ, যোৱা লৈ আহাগৈ।'

পাহিয়ে ক'লে— 'বাইদেউ, বেৰত লিখা কথাষাৰ দেখি মই সকলোকে কৈছোঁ। কেবাগৰাকীও ছাত্ৰ-ছাত্ৰীয়ে আকৌ নুবুজিলেই কথাযাৰ, কি 'ছেল্‌ফ ছাৰ্ভিচ'? আমাৰ বিদ্যালয়ে পইচা দিছে, আমিও নিৰ্ধাৰিত পইচা দিছোঁ, আমি ইয়ালৈ আহি নিজে কিয় সকলো কাম কৰিব লগা হৈছে? পলৰ মুখখন ওফন্দি গ'ল, সি পাহিক ক'লে—'মই ইয়ালৈ নহা হ'লে ৰাতিপুৱা বেলিলৈকে শুলোঁহেঁতেন, আবেলি ফুটবল খেলিলোঁহেঁতেন—মোৰ বাবে দিয়া পইচাখিনিৰে ভাল বস্তু কিনিলোঁহেঁতেন।'

ল'ৰা-ছোৱালী দুজনমান দৌৰাদৌৰিকৈ ঠেলা-হেঁচা কৰি খোৱা বস্তু দিয়া মেজখনত উবুৰি খাই পৰিলগৈ। পাহিয়ে তেনেতে চিঞৰি ক'লে—'এনেকৈ নহয়, শাৰী পাতা সকলোৱে।'

শিক্ষক-শিক্ষয়িত্ৰীয়ে পাহিক প্ৰশংসা কৰিলে। পাহি আৰু তাইৰ বান্ধৱী বিদিশাই ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলক শাৰী পাতিবলৈ সহায় কৰিলে। এই কামত সহায় কৰিবলৈ অৰ্পণ আৰু সৌমাৰো আগবাঢ়ি আহিল। প্ৰত্যেকেই হাত পাতি ল'লে ভাতৰ কাঁহী। পৰিচালকসকলে ভাগে ভাগে খোৱাবস্তু কাঁহীত দিলে। ভাত, দাইল, ভাজি, চালাদ আৰু ভজা মাছ। মাছ নোখোৱাসকলৰ বাবে বেঙেনা আৰু ৰঙালাওৰ বৰ। পিছে বহুতে নিজৰ কাঁহীখনকে ভালদৰে নিব নোৱাৰিলে। পৰিপাটিকৈ, মাটিত খাদ্য নপৰাকৈ যিসকলে ভাত খালে, তেওঁলোকক শিক্ষক-শিক্ষয়িত্ৰীয়ে প্ৰশংসা কৰিলে। ভাত খোৱাৰ পাছত সকলো ছাত্ৰ-ছাত্ৰীক জিৰণি ল'বলৈ শিক্ষকসকলে আদেশ দিলে। কাৰণ আবেলি সকলোকে ফুৰাবলৈ নিয়াৰ পৰিকল্পনা আছে।

দুপৰীয়া ভাত-পানী খাই প্ৰত্যেকেই নিৰ্দিষ্ট কোঠালিত বিছনাবোৰত শুই পৰিলগৈ। পিছে পল, আফতাব আৰু সৌৰভে ফুচফুচাই কথা পাতিবলৈ ধৰিলে। পলে ক'লে—'এইদৰে শুই থকাতকৈ আমি বাহিৰলৈ গৈ অলপ ফুৰা চকা কৰোঁগৈ ব'ল। কোনে জানে, আনে নেদেখা কিবা জীৱ-জন্তু কিজানি আমি আগেয়েই দেখোঁ! তেতিয়া সকলোৱে আগত বাহাদুৰি মাৰি আমি ক'ব পাৰিমহি।'

যেনে কথা তেনে কাম। সিহঁত তিনিওটাই মনে মনে পিছফালৰ বাৰাণ্ডাৰে নামি বননিৰ ফালে গ'ল। দুটা সুবৃহৎ কোঠালিত ল'ৰা-ছোৱালীবোৰ পৃথকে আছিল। সিহঁতৰ মাজৰ কিছুমানে লগত লৈ অনা লুডুখেলত ব্যস্ত হ'ল, কিছুমান শুলে, কিছুমানে ৰং, কাগজ উলিয়াই ছবি আঁকাত লাগিল।

এনে সময়ৰ সুৱৰ্ণ সুযোগ ল'লে পল, আফতাবহঁতে। কোনেও সিহঁতৰ ফালে মনোযোগেই নিদিলে।

পলহঁত সুবৃহৎ আৱাসৰ পিছফালে গ'ল। পিছফালৰ বাৰীত আম, জামু আদি ফলৰ গছ আছে। সিহঁতে দেখিলে পিছফালে এখন ডাঙৰ লোহাৰ জপনা আছে। জপনাখন শিকলিৰে বন্ধা। সৌৰভে ক'লে—'আগফালে থকা চন্তৰীবোৰে নেদেখাকৈ আমি এইফালেই ওলাই যাব পাৰিম। গতিকে জপনাখন বগাই উঠিব লাগিব।' আটাইকেইটাই সেইটোকে কৰিলে। জপনাখন পাৰ হৈ সিহঁতে দেখিলে এখন ডাঙৰ বিল, বিলৰ সিপাৰে পথাৰ, পথাৰৰ সিপাৰে হাবি। মানুহ-দুনুহ নাই। দূৰৈত দুটামান জুপুৰিঘৰ। সিহঁত আটাইকেইটাৰে মন ৰোমাঞ্চিত হৈ পৰিল। হঠাতে পলে দেখুৱালে— 'সৌৱা চা, এখন নাও আছে পুখুৰীটোত।'

সৌৰভে ক'লে—'এইটো পুখুৰী নহয়, ইমান ডাঙৰ, মেটেকাৰে ভৰি থকা বাবে পানী আছে বুলি ধৰিব পৰা নাছিলোঁ। এইখন বিল। পিছে নাওখন কাৰ বাৰু?'

'নাৱৰীয়া নাই যেতিয়া ব'ল উঠোঁগৈ, আজিলৈকে মই নাও চলাই পোৱা নাই'—পলে আনন্দৰে ক'লে।

নিৰ্জন দুপৰীয়া। বেলি পশ্চিমৰ হাবিডৰাৰ ফালে হালি পৰিছে। বতৰটো বৰ গৰম যদিও এছাটি মৃদু বতাহে গা জুৰ পেলাইছে। সিহঁত তিনিওটা বিলৰ কাষেৰে গৈ নাওখনত উঠিলেগৈ। নাওখন টুলুং-ভুটুং কৰিলে। আফতাবে নাওখন বান্ধি থোৱা ৰছীডাল খুঁটিৰ পৰা খুলি পেলালে। ব'ঠাপাট পলেই হাতত ল'লে। নাওখন পানীৰ ওপৰতে লৰচৰ কৰি থাকিল। পলে স্থিৰ পানীখিনিত সৰ্বশক্তিৰে ব'ঠা মাৰিলে। নাওখন লৰচৰ কৰি আগুৱাই গ'ল। আটাইকেইটাই স্ফূৰ্তিতে চিঞৰি দিলে— 'নাও চলিল, চলিল।'

কিছুদূৰ এইদৰে নাওখন গৈ মেটেকাৰ মাজত সোমাই পৰিল। ইফালে নাওখনৰ ভিতৰত পানী সোমাবলৈ আৰম্ভ কৰিলে। আফতাবে হঠাতে চিঞৰ মাৰি দিলে—'নাওখনৰ তলিত ফুটা আছে, সেইকাৰণে পানী সোমাইছে।'

সিহঁত তিনিওটাৰে অণ্ঠ-কণ্ঠ শুকাই গ'ল। এই বিপদৰ পৰা কোনে উদ্ধাৰ কৰিব এতিয়া। সৌৰভৰ চকুপানী ওলাল, সি কান্দি কান্দি ক'লে—'আমি মৰিলোঁ আজি। মই সাঁতুৰিব নাজানো।'

'ময়ো নাজানো ভালকৈ'—আফতাবে কন্দনামুৱা হৈ ক'লে।'

'ৰচোন, ময়ো নাজানো, কিন্তু আমি চিঞৰিবতো পাৰোঁ।'

এইবুলি পলে চিঞৰিবলৈ আৰম্ভ কৰিলে—'বচোৱা, কোন আছা, আমাক বচোৱা।'

ইয়াৰ লগে লগে পলে নাৱৰ পানী সোমোৱা ফুটাটো জোতাৰে সজোৰে বন্ধ কৰাৰ চেষ্টা চলালে। সৌৰভ আৰু আফতাবে মেটেকাবোৰ ব'ঠাৰে গুচাই নাওখন পাৰলৈ আনিব খুজিলে যদিও

ব্যৰ্থ হ'ল। নাওখন একে ঠাইতে ঘূৰি থাকিল। প্ৰাণপণে সিহঁত তিনিওটাই চিঞৰি থাকিল। কিন্তু এই নিৰ্জন ঠাইলৈ কোন আহিব। নাওখনৰ ভিতৰৰ পানী আফতাবে দুই হাতৰ আঁজলিৰে বাহিৰলৈ পেলাই সৰ্বশক্তিৰে পানী সিঁচিবলৈ লাগিল। সিহঁতে যেন কান্দিবলৈ পাহৰি গৈছে। এনেতেই সিহঁতে দেখিলে, পথাৰৰ মাজেৰে কেইজনীমান ছোৱালী আহিছে। সিহঁতৰ গাত বোকা, হাতত জাকৈ। ছোৱালীকেইজনীয়ে সিহঁতক দেখা নাই। পলে ছোৱালীকেইজনীক উদ্দেশ্য কৰি চিঞৰিলে—'অ' বাইদেউহঁত, আমাক বচোৱা, বচোৱা।' লগতে সৌৰভ আৰু আফতাবেও চিঞৰিলে। ছোৱালীকেই-জনীয়ে বিলখনৰ মাজত সিহঁতক দেখি আচৰিত হ'ল। আটাইকেইজনী দৌৰি আহি বিলখনৰ পাৰ পালেহি। ঠিক তেনেতেই নাওখন কাতি হৈ পল পানীত পৰিল। আফতাব আৰু সৌৰভে চিঞৰত গগন ভেদিলে। ইয়াৰ পাছৰ দৃশ্য দেখি সৌৰভ আৰু আফতাবৰ মাত বন্ধ হৈ গ'ল। দুজনী ছোৱালী তৎক্ষণাত বিলত জঁপিয়াই দিলে। সিহঁত সাঁতুৰি আহি বিলৰ পানীত জোলোকা-জোলোকে পানী খাই ডুবিব খোজা পলক টানি নি পাৰত পেলালেগৈ। আনহাতে আন এজনীয়ে সাঁতুৰি গৈ নাৱত উঠি, বঠা বাই বহু কষ্টৰে নাওখন পাৰত লগাব খোজোঁতেই নাওখন কাতি হৈ গ'ল। পানীত আফতাব আৰু সৌৰভ পৰিল। এই সমগ্ৰ ঘটনাটো পাৰৰপৰা বেছি দূৰৈত নাছিল বাবে আটাইকেটাকে ছোৱালীকেইজনীয়ে উদ্ধাৰ কৰিলে। পলে পানী খাইছিল। সেয়ে পলক ওভোতাই তাৰ পেটৰপৰা ছোৱালকেইজনীয়ে পানী উলিয়ালে। পলে চকু মেলিলত ছোৱালীকেইজনীয়ে উধাই-মুধাই গালি পাৰিলে। তেতিয়াহে সিহঁতে মন কৰিলে—পাঁচজনী ছোৱালী। তাৰে দুজনী ছোৱালী ডাঙৰ, বাকীকেইজনী সিহঁতৰ সমনীয়াই হ'ব। ডাঙৰ ছোৱালী এজনীয়ে খঙেৰে সুধিলে—'ক'ৰ ল'ৰা তহঁত? এই ফুটা নাৱত উঠি কিয় মৰিব খুজিছিলি? ভাগ্য ভাল, আজি আমি সিখন বিলত মাছ মাৰি আহোঁতে পলম হ'ল। নহ'লে নিৰ্ঘাত মৰিলিহেঁতেন।'

আফতাবে ভয়ে ভয়ে ক'লে— আমাৰ বৰ ভুল হ'ল। আমাক নিশ্চয় ছাৰ-বাইদেউহঁতে বিচাৰি আছে। সৌৰভে সিহঁত ক'ৰপৰা আহিছে, কিয় আহিছে সকলো কথা কৈ ছোৱালীকেইজনীক ধন্যবাদ জনালে। ডাঙৰ ছোৱালীজনীয়ে ক'লে তেতিয়া—'ব'ল, তহঁতক থৈ আহোঁ। নহ'লে আমাৰ ঠাইৰ বদনাম হ'ব। মোৰ নাম দীপালী, মোক বাইদেউ বুলিলেই হ'ব। এয়া ৰুমী, শেৱালি, জিনা আৰু লক্ষী। পলে কষ্টৰে ক'লে—'বাইদেউ, তোমালোকক কেনেকৈ ধন্যবাদ জনাম?'

আটাইকেইজনী ছোৱালীয়ে পলৰ কথা শুনি হাঁহি দিলে খিল্‌খিলাই।

'ব'লা তোমালোকক আগবঢ়াই দিওঁ।'—জিনা নামৰ ছোৱালীজনীয়ে ক'লে।

পলে ক'লে—'হ'ব আমি পাৰিম।'

ছোৱালীকেইজনী গুচি গ'ল। যাওঁতে কৈ গ'ল—'ঠিক আছে, ভালকৈ যাবা, আৰু আগলৈ

নজনা কামত মৰ সাহস নেদেখুৱাবা।'

পলহঁত এইবাৰ সিহঁত থকা আৱাসৰ চৌহদৰ বেৰৰ কাযে কাযে আহি আগফালৰ জপনাৰে সোমাল। সকলোৰে সিহঁতক পানীত তিতি-বুৰি অহা দেখি প্ৰশ্নৰ উপৰি প্ৰশ্ন আৰম্ভ কৰিলে। পিছে কোনো কথা নুলুকুৱাকৈ সিহঁতে আদ্যোপান্ত কাহিনী ক'লে। সিহঁতৰ মনৰপৰা ভয় গুচা নাছিল বাবে শিক্ষক-শিক্ষয়িত্ৰীয়ে সিহঁতক গৰম পানীৰে ভালকৈ গা ধুবলৈ দি পৰিষ্কাৰ কাপোৰ পিন্ধিবলৈ ক'লে। গা-পা ধুই অহাৰ পাছত তিনিওটাকে তিনি গিলাচ গৰম গাখীৰ খাবলৈ দিলে। পলহঁত আচৰিত হ'ল শিক্ষক-শিক্ষয়িত্ৰীয়ে সিহঁতক গালি নপৰাৰ বাবে। বৰঞ্চ সকলোকে ফুৰিবলৈ যাবলৈ সাজু হ'বলৈ কৈ অংকৰ ছাৰে ক'লে—'পল, সৌৰভ আৰু আফতাব যাব নালাগে। সিহঁতে জিৰণি লওক।'

পলহঁতে মূৰ তললৈ কৰি নিজৰ বিছনালৈ গ'ল।

নিশা ভাত খোৱাৰ ঠিক আগে আগে দুখন বাছৰপৰা হুলস্থূলকৈ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীবোৰ নামিল। সিহঁতৰ মনত স্ফূৰ্তি। ককায়েক পলৰ বাবে পাহিৰ মনটো বেয়া লাগি আছে। ঘটনাটো শুনাৰ পাছৰে পৰা তাইৰ ভয় লাগি আছে। যদি আজি পলহঁত পানীত ডুবি থাকিলহেঁতেন! সবাতোকৈ বেয়া লাগিল—পল, আফতাব আৰু সৌৰভে আজি ধুনীয়া গাঁও এখন নেদেখিলে। গাঁৱত সকলোৰে জলপান খালে, বিহুনাচ নাচিলে, কিমান স্ফূৰ্তি হ'ল—এইবোৰৰ পৰা ককায়েকহঁত বঞ্চিত হ'ল।

নিশা ভাত খোৱাৰ পৰত এখন সভা বহিল। প্ৰথমেই এই যাত্ৰাৰ দলপতি হাজৰিকা ছাৰে ক'লে—'আজি আমি সকলোৰে বৰ আনন্দ কৰিলোঁ যদিও আজি অতি দুখৰ খবৰ এটাও তোমালোকক দিব খুজিছোঁ। আজি আমাৰ মৰমৰ তিনিজন ছাত্ৰই আমাক অৱমাননা কৰাই নহয়, আমাৰ বিদ্যালয়খন বদনামৰ পৰা কথমপিহে ৰক্ষা পৰিল। ইয়াৰ ফলত কাইলৈৰ যি অৰণ্য দৰ্শন কাৰ্যসূচী আছিল, সেয়া বাতিল কৰিব খুজিছোঁ। আমি সকলো কাইলৈ উভতি যামগৈ। কাৰণ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ দলটোক লৈ ঘূৰি ফুৰিবলৈ কেৱল আমি শিক্ষকসকল দায়িত্বশীল হ'লেই নহ'ব। তোমালোকক সুস্থ শৰীৰেৰে ওভতাই নিয়াটোও এতিয়া আমাৰ প্ৰধান কৰ্তব্য।'

হাজৰিকা ছাৰৰ এই বক্তব্য শুনাৰ পাছত কাঁহ পৰি জীণ গ'ল কোঠালিটো। কাৰো মুখত মাত নাই। পল, আফতাব আৰু সৌৰভলৈ সকলোৰে খঙেৰে চালে। সিহঁতে তলমূৰ কৰি থাকিল। তেনেতে পাহিয়ে থিয় হৈ মাত লগালে—'আমি দুঃখিত আৰু ক্ষমা বিচাৰিছোঁ ছাৰ। কাৰণ, আমাৰ মাজৰ ছাত্ৰই এটা গৰ্হিত কাম কৰি সকলোৰে আশাত চেঁচাপানী ঢালিলে। কিন্তু তাৰ বাবে দোষ নকৰাসকলে শাস্তি পোৱাটো জানো উচিত? বৰঞ্চ যি দোষ কৰিছে তেওঁলোকক কাইলৈ লগত লৈ যোৱা নহওক।'

পাহিৰ কথাত সকলোৰে 'হয় ছাৰ, হয় বাইদেউ' বুলি চিঞৰি হূলস্থূল লগালে। তেনেতে পলে থিয় হৈ ক'লে—'ছাৰ, আমাক কি শাস্তি দিয়ে দিয়ক। আমাৰ বাবে এই যাত্ৰাটো অসফল হ'ল বুলি

যাতে বদনাম নাপাওঁ, তাৰ বাবে আমাৰ বাহিৰে সকলোকে কাইলৈ কাজিৰঙা অৰণ্য দৰ্শনলৈ লৈ যাওক। আমি যি বেয়া কাম কৰিলোঁ, তাৰ বাবে আমাক এৰি যোৱাটোতকৈ ডাঙৰ শাস্তি একো নাই।'

আকৌ নীৰৱ হৈ পৰিল সকলো। ছাৰ-বাইদেৱে ফুচ্‌ফুচাই কিবা আলোচনা কৰিলে। তাৰ পাছত ক'লে— 'তোমালোক সকলোৱে ভাত খাই লোৱাৰ পাছত আমি সিদ্ধান্ত দিম।'

ভাত খাওঁতে এক থমথমীয়া পৰিৱেশ হ'ল। সকলোৰে মনবোৰ বেয়া। কোনেও স্ফূৰ্তি বা হুলস্থূল কৰা নাই। ভাত খোৱা হোৱাৰ পাছত আকৌ সমৱেত হ'ল সকলো আলহীগৃহৰ দীঘল বাৰাণ্ডাত। শিক্ষক-শিক্ষয়িত্ৰীসকল গোট খালে। কিছুপৰ নীৰৱতাৰে পাৰ হোৱাৰ পাছত হাজৰিকা ছাৰে ঘোষণা কৰিলে—'ইয়াৰ পৰা গৈ তোমালোকে এই যাত্ৰাৰ অভিজ্ঞতাৰে এখন ৰচনা লিখি আমাক দিব লাগিব। পল, সৌৰভ আৰু আফতাবে আজি কৰা বেয়া কামটোৰ বিষয়ে আৰু কথমপি মৃত্যুমুখৰ পৰা ৰক্ষা পৰাৰ বিষয়ে সকলো কথা ৰচনাত স্বীকাৰ কৰি লিখিব লাগিব। তেতিয়াহে কাইলৈ পুৱাই আমি সকলো সাজু হ'ম অৰণ্য দৰ্শন কৰিবলৈ।'

লগে লগেই সকলোৱে স্ফূৰ্তিত চিঞৰি উঠিল। হাত চাপৰি বজালে।

পলহঁতে ক'লে—'আমি ৰচনাত সকলো লিখিম, আৰু জীৱনত এনে কাম নকৰোঁ ছাৰ— ধন্যবাদ, আমাকো যাবলৈ দিয়া বাবে।'

শেষ ভালেই সকলো ভাল

কাজিৰঙা অৰণ্য পৰিভ্ৰমণ কৰি উভতি আহোঁতে দুপৰীয়া হৈছিল। ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকল গাড়ীৰে গৈছিল যদিও কিছুমান ছাত্ৰ-ছাত্ৰীক ইচ্ছানুযায়ী হাতীৰ পিঠিত উঠি চাবলৈও শিক্ষকসকলে অনুমতি দিলে। হাতীৰ পিঠিত উঠা, স্পৰ্শ কৰা ছাত্ৰ-ছাত্ৰীবোৰে হাতীৰ ওচৰলৈ যাবলৈ ভয় কৰাসকলক ক'লে—'হাতীৰ গাটো খহটা, পিছে বৰ মৰমিয়াল, শুঁৰেৰে আমাক মৰম কৰিলে।'

'হাতী আমাৰ কোনোদিনে শত্ৰু নাছিল। পিছে আমি মানুহবোৰে হাতী-বাঘ থকা ঠাইবোৰ দখল কৰি পেলাইছোঁ বাবে সিহঁতৰ খাবলৈ, থাকিবলৈ নোহোৱা হৈছে। কোনো বন্য জন্তুৱে মানুহক অপকাৰ কৰিবলৈ নাযায়। আমি মানুহে সিহঁতক অপকাৰ কৰোঁ আৰু খং তোলোঁ বাবে সিহঁতে আত্মৰক্ষাৰ বাবে আক্ৰমণ কৰে মানুহক। সেয়েহে তোমালোকে বন্য জীৱ-জন্তুক শত্ৰু বুলি কেতিয়াও নাভাবিবা।'—ৰঞ্জিত হাজৰিকা ছাৰে ক'লে।

'ছাৰ, গঁড় কিয় কাজিৰঙাতহে থাকে?' — অষ্টম শ্ৰেণীৰ মানসীয়ে প্ৰশ্ন কৰিলে।

'গঁড় গোটেই বিশ্বতে আছে, নানা অৰণ্যত। পিছে কিছুমান গঁড় দুটা খৰ্গৰ। এটা খৰ্গৰ গঁড় সৰ্বাধিক পোৱা যায় অসমত। পবিতৰা, মানাহ, ওৰাং—এইবোৰ অৰণ্যতো কম-বেছি পৰিমাণে গঁড়

আছে। কাজিৰঙাক গঁড়ৰ বসতিস্থল বোলা হয়, কাৰণ ইয়াত গঁড় সৰ্বাধিক।'

ছাৰে উত্তৰ দি যোৱাৰ মাজতে আফতাবে সুধিলে—'ছাৰ, কোনে বাৰু চিনি পালে প্ৰথমে এইটো গঁড় বুলি। ইমান হাবিৰ মাজলৈ গঁড় চাবলৈ কোন আহিছিল প্ৰথমতে?'

এইবাৰ মালৱিকা বাইদেৱে হাঁহি মাৰি ক'লে— 'বঢ়িয়া প্ৰশ্ন আফতাব। এটা গল্প ক'ম মই এতিয়া। ১৮২৬ চনত ইয়াণ্ডাবু সন্ধি হৈছিল। তাৰ পাছতহে কাজিৰঙা হাবিৰ কাষে কাষে মানুহৰ গাঁও বহিছিল। অসম বুৰঞ্জীত মানৰ আক্ৰমণৰ কথা পাবা। এনে আক্ৰমণৰ পৰা বাচিবলৈ মানুহ পলাই আহি হাবিত আশ্ৰয় লৈছিলহি। ভাৰত স্বাধীন হোৱাৰ আগেয়ে ইংৰাজৰ শাসন আছিল। তেতিয়া কাজিৰঙাত চিকাৰ কৰিবলৈ ইংৰাজসকল গৈছিল। পিছে এবাৰ ব্ৰিটিছ ভাইচৰয় লৰ্ড কাৰ্জনৰ পত্নী মেৰী কাৰ্জনো আহিছিল কাজিৰঙাৰ জীৱ-জন্তু চাবলৈ। লগত গৈছিল কাজিৰঙাৰ এখন গাঁৱৰ বাসিন্দা বাপীৰাম হাজৰিকা, যি নিগনা চিকাৰী নামে জনাজাত আছিল। নিগনা চিকাৰী ভাল হাতী মাউত আছিল। এই নিগনাই প্ৰথম লেডী কাৰ্জনক গঁড় দেখুৱালে। কেতিয়াও নেদেখা এনে এবিধ জন্তু কাজিৰঙাত দেখি আহি লেডী কাৰ্জনে এই প্ৰাণীবিধ আৰু লগতে কাজিৰঙা অৰণ্য সংৰক্ষণ কৰিবলৈ লৰ্ড কাৰ্জনক অনুৰোধ কৰিলে। পাছত কেইবাটাও পৰ্যায়ত কাজিৰঙা বনাঞ্চল সংৰক্ষণৰ পৰ্যায়লৈ গৈ বিশ্ব ঐতিহ্য ক্ষেত্ৰ হ'ল। কাজিৰঙাৰ প্ৰথম ভাৰতীয় তথা অসমীয়া বন বিষয়াজন আছিল মহীচন্দ্ৰ মিৰি। তেওঁ কাজিৰঙাৰ গঁড় আমেৰিকাৰ যুক্তৰাষ্ট্ৰৰ চিৰিয়াখানালৈ পঠিয়াই কাজিৰঙা অৰণ্য যে গঁড়ৰ বসতিস্থল, সেই কথা সমগ্ৰ জগতক প্ৰথম জনালে। বিশ্বৰ মানচিত্ৰত কাজিৰঙাক চিনাকি কৰি দিয়া প্ৰথম ব্যক্তিজগৰাকী হ'ল মহীচন্দ্ৰ মিৰি। তোমালোকে কাজিৰঙা অৰণ্যৰ সৈতে জড়িত ইতিহাস সদায় মনত ৰাখিবাহঁক।'

ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলৰ ভোক লাগিছিল। দুপৰীয়া ভাত-পানী খোৱাৰ পাছত সকলোকে পুনৰ ওভতনি যাত্ৰাৰ বাবে সাজু হ'বলৈ কোৱা হ'ল। শিক্ষকসকলে সকলোৰে ফটো তুলি দিয়াৰ উপৰি দলীয় ফটোও কেবাখনো তুলিলে। এই ফটোবোৰ প্ৰতিগৰাকী ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ হাতত দিয়া হ'ব বুলি হাজৰিকা ছাৰে ক'লে।

সুন্দৰ স্মৃতিৰে ওভতনি যাত্ৰা

বাছত উঠাৰ আগে আগে সকলো ছাত্ৰ-ছাত্ৰীকে সমৱেত হ'বলৈ শিক্ষকসকলে ক'লে। লগত অনা বস্তু যাতে এৰি থৈ নাযায়, তাৰ বাবে বেগ পুনৰ পৰীক্ষা কৰিবলৈ দিয়া হ'ল। সমবেত ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলক উদ্দেশ্য কৰি এই যাত্ৰাৰ দলপতি হাজৰিকা ছাৰে ক'বলৈ আৰম্ভ কৰিলে—'মৰমৰ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকল, তোমালোকে এই যাত্ৰা ভাল পালানে?'

'পালোঁ, বৰ ভাল লাগিল'— সকলোৱে সমস্বৰে চিঞৰি ক'লে।

'এই যাত্ৰাৰপৰা পোৱা তিনিটা প্ৰধান শিক্ষা কোনোবাই ক'ব পাৰিবানে?'

ল'ৰা-ছোৱালীবোৰ মনে মনে ৰ'ল। পাহিয়ে কিছুপৰৰ পাছত মাত লগালে—'নিজে কৰিব পৰা কামসমূহ নিজেই কৰিব লাগে, আনে কৰি দিব বুলি বাট চাব নালাগে।'

'গছ হ'ল বনৰ জীৱ-জন্তু আৰু মানুহৰ বন্ধু, আমি গছ নহ'লে জীয়াই থাকিব নোৱাৰিম'—বিদিশাই ক'লে।

'ল'ৰা আৰু ছোৱালী সকলো সমান। আমাক ছোৱালীকেইজনীয়ে উদ্ধাৰ নকৰা হ'লে আজি কাজিৰঙাই নেদেখিলোঁহেঁতেন'—পলে কওঁ-নকওঁকৈ কথাষাৰ কোৱাৰ লগে লগে সকলোৱে গিৰ্জনি মাৰি হাঁহি দিলে।

'আৰু—আৰু আত্মৰক্ষা কৰিব নাজানিলে মৰসাহ দেখুওৱা মূৰ্খৰ কাম'—আফতাবে ক'লে হাঁহি হাঁহি।

'দলীয়ভাৱে ক'ৰবালৈ গ'লে অনুশাসন-শৃংখলা মানি চলাটো জৰুৰী কথা'—সৌৰভে ক'লে।

'ৰ'বা ৰ'বা, তোমালোকক তিনিটা শিক্ষাৰ কথাহে সুধিছিলোঁ, বেছিহে শিক্ষা পালা দেখোন। আমি বৰ ভাল পাইছোঁ। প্ৰকৃততে তোমালোকৰ মনত আত্মবিশ্বাস বঢ়াবলৈ এই অৰণ্যযাত্ৰাৰ আমি পৰিকল্পনা কৰিছিলোঁ। পাঠ্যপুথিয়ে দিব নোৱৰা জ্ঞান ফুৰা-চকা কৰিলে পাব পাৰি। তোমালোকক ধন্যবাদ। তোমালোক আমাৰ বিদ্যালয়ৰ ভৱিষ্যৎ, দেশৰ ভৱিষ্যৎ'—হাজৰিকা ছাৰ আৱেগিক হৈ পৰিল।

এইবাৰ সকলো বাছত উঠিল। সকলোৱে পাছলৈ উভতি চাই হাত জোকাৰিলে—আৱাসস্থলৰ চন্তৰীসকললৈ। বাছ চলিল। সন্ধিয়া সময়ৰ পাছত সকলো ঘৰ পাবগৈ লাগিব। এক নীৰৱতা বিৰাজ কৰিলে বাছৰ ভিতৰত। সকলোৱে যেন কঢ়িয়াই অনা সুন্দৰ সময়খিনিৰ স্মৃতি মনৰ মাজত বিচাৰিবলৈ আৰম্ভ কৰিলে।

লেখক-পৰিচয় ঃ

অনুৰাধা শৰ্মা পূজাৰী হ'ল অসমৰ এগৰাকী বিশিষ্ট লেখিকা তথা সাংবাদিক। তেওঁৰ জন্ম হৈছিল ১৯৬৪ চনত যোৰহাটত। যোৰহাটৰ দেৱীচৰণ বৰুৱা মহাবিদ্যালয়ৰ পৰা স্নাতক পৰীক্ষাত উত্তীৰ্ণ হোৱাৰ পাছত তেওঁ ডিব্ৰুগড় বিশ্ববিদ্যালয়ৰ পৰা সমাজশাস্ত্ৰ বিষয়ত স্নাতকোত্তৰ ডিগ্ৰী লাভ কৰে। কলিকতাৰ বিৰলা ইনষ্টিটিউট অৱ লিবাৰেল আৰ্টছ এণ্ড মেনেজমেণ্টত সাংবাদিকতাৰ পাঠ্যক্ৰম সম্পূৰ্ণ কৰা অনুৰাধা শৰ্মা পূজাৰীয়ে পশ্চিমবংগ বোলছবি কেন্দ্ৰ, তথ্য আৰু সাংস্কৃতিক দপ্তৰৰ অধীনত আৰ্ট এণ্ড ফিল্ম এপ্ৰিছিয়েছন পাঠ্যক্ৰমো সমাপ্ত কৰে। কলিকতাৰ একাডেমী অৱ ফাইন আৰ্টছৰ অধীনত শিক্ষকতাৰে কৰ্মজীৱন আৰম্ভ কৰা শৰ্মা পূজাৰীয়ে 'আমাৰ অসম' কাকততো সাংবাদিক হিচাপে কৰ্মৰত আছিল।

বৰ্তমান তেওঁ 'সাদিন' নামৰ সাপ্তাহিক কাকত আৰু 'সাতসৰী' নামৰ মাহেকীয়া আলোচনীৰ সম্পাদক হিচাপে কাৰ্যনিৰ্বাহ কৰি আছে। তেওঁৰ উল্লেখযোগ্য উপন্যাসসমূহ হ'ল— 'হৃদয় এক বিজ্ঞাপন', 'চাহেব পুৰাৰ বৰষুণ', 'কাঞ্চন', 'নাহৰৰ নিৰিবিলি ছাঁ', 'ব'ৰাগী নদীৰ ঘাট', 'মেৰেং', 'সোণ হৰিণৰ চেকুৰ' ইত্যাদি। গল্প-সংকলনৰ ভিতৰত 'বসন্তৰ গান', 'এজন অসামাজিক কবিৰ বায়গ্ৰাফী', 'কেথেৰীণাৰ সৈতে এটি নিৰ্জন দুপৰীয়া', 'ন' মেনছ লেণ্ড' আদি উল্লেখযোগ্য। 'কলিকতাৰ চিঠি', 'ডায়েৰি', 'অট'গ্ৰাফ' আদি তেওঁৰ আত্মজীৱনীমূলক প্ৰবন্ধ-সংকলন। 'চাহেবপুৰাৰ বৰষুণ' নামৰ উপন্যাসৰ বাবে তেওঁ ২০০৩ চনত অসম সাহিত্য সভাৰ কুমাৰ কিশোৰ সোঁৱৰণী বঁটা লাভ কৰে। ২০১৩ চনত তেওঁ সাহিত্য আৰু সংবাদ সেৱাৰ স্বীকৃতিস্বৰূপে ৰেনেছাঁ অসম বঁটা লাভ কৰে।

পাঠ-বোধ ঃ

প্ৰকৃতিয়েই হ'ল মানুহৰ জীৱনৰ প্ৰথম পাঠশালা। প্ৰকৃতি জগতখনক ভালদৰে নিৰীক্ষণ কৰিলে আমি আমাৰ জীৱনৰ বাবে প্ৰয়োজনীয় শিক্ষা প্ৰকৃতিৰ পৰাই আহৰণ কৰিব পাৰোঁ। ইয়াৰ উপৰিও জ্যেষ্ঠজনৰ হাক-বচন শুনি তেওঁলোকৰ পৰামৰ্শ মতে আগবাঢ়ি গ'লে আমি কেতিয়াও বিপদত পৰিবলগীয়া নহয়। ল'ৰাই হওক বা ছোৱালীয়েই হওক প্ৰত্যেকেই নিজৰ কামবোৰ সময়ত কৰি গ'লে এখন ঘৰ তথা এখন সমাজ সুশৃংখলভাৱে আগবাঢ়ি যাব পাৰে। আত্মবিশ্বাসী তথা আত্মনিৰ্ভৰশীল হ'বলৈ হ'লে কিতাপৰ শিক্ষাৰ উপৰিও যে ভ্ৰমণৰ প্ৰয়োজনীয়তা আছে এই কথা পাঠটিত সুন্দৰকৈ প্ৰকাশ পাইছে।

শব্দাৰ্থ আৰু টোকা ঃ

কাতি ঃ এঢলীয়া, এফালে ওখ এফালে চাপৰ।
গিৰ্জনি ঃ বহুত মানুহে একেলগে হঁহাৰ শব্দ।
চন্তৰী ঃ প্ৰহৰী।
টুলুং-ভুটুং ঃ থৰক-বৰক কৰা।
ডুবাৰু ঃ পানীত বুৰ মৰাত পাকৈত।

প্ৰশ্নাৱলী

ভাব-বিষয়ক ঃ

১। চমুকৈ উত্তৰ লিখা ঃ
(ক) বিদ্যালয়ৰ অষ্টম আৰু নৱম শ্ৰেণীৰ শিক্ষাৰ্থীসকলক কোনখন অৰণ্যলৈ নিয়াৰ সিদ্ধান্ত লৈছিল?
(খ) পল আৰু পাহি কোন কোন শ্ৰেণীত পঢ়ে?

(গ) পলে কোনবোৰ কাম ছোৱালীৰ বুলি পাহিক কৈছিল?

(ঘ) লৰ্ড কাৰ্জন কোন?

২। ল'ৰা-ছোৱালীৰ কামৰ পাৰ্থক্য দেখি পাহিয়ে মাকক কি কৈছিল? মাকে ইয়াৰ প্ৰত্যুত্তৰত পাহিক কি বুজনি দিছিল?

৩। প্ৰকৃতিৰ কোনবোৰ সুন্দৰ নিয়মে পাহিক আকৃষ্ট কৰে?

৪। কাজিৰঙালৈ যাবলৈ ওলাওঁতে পাহি আৰু পলক মাক আৰু দেউতাকে কি উপদেশ দিছিল?

৫। 'কামত ল'ৰা-ছোৱালী বুলি ভাগ নাই। যেনেকৈ কাম ভাগ কৰি দিছোঁ তেনেকৈ কৰা।'—এই কথাষাৰৰ বক্তা কোন? তেওঁ কিয় এই কথাষাৰ ক'বলগীয়া হৈছিল আঁতিগুৰি মাৰি লিখা।

৬। কাজিৰঙা ৰাষ্ট্ৰীয় উদ্যানত পল-আফতাবহঁত কি বিপদত পৰিছিল? এই বিপদৰ পৰা সিহঁতক কোনে উদ্ধাৰ কৰিছিল?

৭। শিক্ষক-শিক্ষয়িত্ৰীসকলে অৰণ্য দৰ্শনৰ কাৰ্যসূচী কিয় বাতিল কৰিব খুজিছিল? ইয়াৰ পিছৰ পৰিস্থিতি কি হ'ল বহলাই লিখা।

৮। মহীচন্দ্ৰ মিৰি কোন? কাজিৰঙাক বিশ্ব দৰবাৰত চিনাকি কৰাই দিবলৈ তেওঁ কেনে ভূমিকা লৈছিল?

৯। নিগনা চিকাৰীৰ প্ৰকৃত নাম কি? তেওঁ কাক প্ৰথমে কাজিৰঙাৰ গঁড় দেখুৱাইছিল?

১০।কাজিৰঙালৈ যাত্ৰা কৰি কি কি বিশেষ শিক্ষা লাভ কৰিলে বুলি শিক্ষাৰ্থীসকলে শিক্ষক-শিক্ষয়িত্ৰীসকলক অৱগত কৰিছিল?

ভাষা-বিষয়ক ঃ

১। বাক্য ৰচনা কৰা ঃ
ককাই-ভনী, টুলুং-ভুটুং, চিঞৰ-বাখৰ, মানুহ-দুনুহ, তিতি-বুৰি।

২। মূৰ্দ্ধন্য 'ণ' হোৱাৰ কাৰণ দৰ্শোৱা ঃ
অৰণ্য, অৰ্পণ, কণ্ঠ, ওৰণি, পোৰণি, আড়ম্বৰপূৰ্ণ।

● ● ●